

Koronavirüs Salgını Sürecinde Sosyal İzolasyon ve Medya

Hüseyin Çelik¹

Öz

2020 yılının ilk aylarından itibaren dünya çapında bir salgının ortaya çıkmasına neden olan Koronavirüs, yüzbünlerce insanın ölmesine yol açmıştır. Bu salgın döneminden önce insanlar yakınlaşmaya zorlanırken, bu dönemde ise birbirlerinden ayrılmaya başlamışlardır. Bu makalede insan hareketliliğinin karşısı olarak günümüzde göç edememe, yerinde kalma hallerinin sonucu olan sosyal izolasyon konusu incelenmiş ve bunu sağlayan televizyon ile sosyal medya üzerinde durulmuştur. Salgın döneminde sosyal yaşamın bütünüyle değişmiş olduğu görülmektedir. İnsanlar teknolojik araçlara sarılmış ve sosyal yaşamlarına bu şekilde sürdürmeye başlamışlardır. Bu çalışma, Michele Foucault'un bakış açısıyla hazırlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada salgın sırasında yaşam ve ölüm arasındaki biyo-iktidar kavramı ışığında bedenlerin ve nüfusların yönetimleri için iktidarlara fırsat verilmiş olduğu iddiasından da hareket edilmiştir. Bu makalenin amacı, Koronavirüs salgınıyla başlayan sosyal izolasyon süreçlerinin kapitalizmin, günümüz mekanizmalarında bulunan kontrol uygulamalarını ortaya koymak ve medyanın bu süreçteki etkisinin anlamaya çalışmaktır. Medyada çıkan haberler yoluyla bu güç ve iktidar ilişkilerinin anlaşılması hedeflenmiştir. Foucault'un da ifade ettiği gibi, medyanın biyo-politik ve biyo-iktidar oluşturulmasında her zaman etkili olduğu ve kapitalizmin sürdürülmesinde salgın sürecinden istifade edildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs Salgını; Sosyal İzolasyon; Biyo-iktidar; Biyo-siyaset; Medya

ABSTRACT IN ENGLISH

Social Isolation and Media During The Coronavirus Pandemic

The Coronavirus pandemic that has occurred worldwide since the first months of 2020 has led to the deaths of hundreds of thousands of people. Before the Coronavirus period, people were forced to converge, while during this period they began to diverge from each other. In this article, we examined the issue of social isolation, which is the result of being unable to migrate and stay in place, as opposed to human mobility, and focused on television and social media. Social life is completely changed during the epidemic period. People clung to technological tools and began to continue their social lives in this way. This study was prepared with Michele Foucault's point of view and based on the claim that powers were given the opportunity to rule over bodies and populations in the light of the concept of bio-power between life and death during the epidemic. The aim of this article is to explain the control practices in today's mechanisms of capitalism in the social isolation processes that began with the Coronavirus pandemic and to try to understand the effect of the media on this process. It was aimed to understand these power and power relations through

¹ Prof.Dr. Hüseyin Çelik, Nişantaşı Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi İletişim ve Tasarım Bölümü, İstanbul, Türkiye.
E-mail: huseyin.celik@nisantasi.edu.tr

he news in the media. The media that Foucault refers to has always been effective in creating bio-political and bio-power, and has benefited from the pandemic process in perpetuating capitalism.

Keywords: *Coronavirus Pandemic; Social Isolation; Bio-power; Bio-politics; Media*

Giriş

2020 yılının ilk aylarından itibaren dünya çok farklı ve çok boyutlu etkileri olan bir sağlık sorunuyla, Koronavirüs salgınıyla karşı karşıya kalmıştır. Çin'den Batı'nın en gelişmiş ülkelerine kadar yayılan Koronavirüs salgını 2021 yılının şubat ayına kadar, yaklaşık 102 milyonu aşkın insana bu virüsün bulaşmasına ve 2.220.000'den fazla insanın ölmesine yol açmıştır. 2020 yılının Nisan ayı başında, Çin'de yetkililerce Koronavirüs bulaşma vakalarının ortadan kalktığı söylenmiştir. Salgının asıl nedeni olarak ise, küreselleşme yani insanın, malların ve hizmetlerin birbirine çok fazla yaklaşması gösterilmektedir. İnsanlar birbirleriyle iki şekilde yaklaşmıştır: Birincisi nüfusun artması sonucunda özellikle kentlerde nüfus yoğunluğu artmış, ikincisi ise aşırı şehirleşme sonucunda insanlar birbirine adeta yapışık şekilde yaşamaya başlamışlardır. Ayrıca turizm nedeniyle insanların yer değiştirmeleri, insanların farklı halklarla temas etmelerine neden olmuştur. Bu yaklaşmanın birtakım sonuçları olmuştur. Bu yaklaşmanın olumlu sonuçlarından olan dünya halklarının birbirleriyle ilişkide bulunarak yaklaşmaları ve böylece kaynaşmaları neticesinde bir barış ortamının oluşturulmasıdır. Olumsuz sonuçları ise kötü rekabet koşulları, işsizlik, savaş ve sağlık sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır. Salgının artması, aşırı şehirleşmenin bir sonucudur. Dünya genelindeki nüfus hareketleri ve savaşlar nedeniyle insanların göç etmeleri de bu olumsuz durumların yani salgınların oluşmasını tetiklemiştir. Koronavirüs salgını, insanların hareketliliğini durdurmaya başlamıştır. Artık insanlar dışarda kalmamalı, diğer insanlarla bir araya gelmemeli ve birbirlerine temas etmemelidirler. Artık mobilizasyon yani insan hareketliliği durmuştur. İnsanlar evlerinden çıkmamalı ve evlerinde kalmalı, salgının yayılması önlenmelidir. Böylece insanların ayrıştırılması uygulaması başlamış ve insanlar için bir sosyal izolasyon hali oluşmaya başlamıştır. Bu mekanizmanın etkili bir biçimde uygulanabilmesi için medya aktarma kayışı, iletişim vasıtası olarak vazife görmüştür. Tüm bu uygulamalar Foucault'un ileri sürdüğü, devletin günümüzde yaşamı ve nüfus hareketlerini kontrol etmede kullandığı ekonomik ve politik uygulamaları akla getirmektedir (2015, s. 188). Devletler bu salgın sırasında da teknolojik imkânlardan fazlasıyla istifade etmiş ve nüfusu bu yolla kontrol etmeyi denemişlerdir. Bu çalışma, Michele Foucault'un bakış açısıyla hazırlanmış ve bu çalışmada salgın sırasında yaşam ve ölüm arasındaki biyo-siyaset ve bununla oluşan biyo-iktidar² kavramı ışığında bedenlerin ve nüfusların yönetimleri için iktidarlara fırsat verilmiş olduğu iddiasından hareket edilmiştir. Günümüzde sosyal izolasyon stratejileri ve uygulamaları Foucault'nun biyo-iktidar olarak adlandırdığı denetim ve yönetim pratiklerini hatırlatmaktadır. Ahlâk ve yasa aracılığıyla iş gören hukukî iktidar (juridical), modernizm ile bilimsel bilgi ve normlarla iş gören biyoiktidara evrilmiştir. Aslında bu süreçte biyo-iktidar, hukuki geleneklere ve dine dayalı olarak sürdürmemekte ve bilimi referans göstermektedir. Hem tek tek bireyleri (bedenleri) kontrol altına alan disiplin hem de nüfusun tamamını düzenleyen ve bunun için de özellikle bilimsel bilgiyi yedeğine alan biyo-siyaset olarak yapılandırılmıştır (Topuzkanamış, 2019, s. 1835).

² Biyo-siyaset: Büyük gruplar, kalabalıklar, nüfus üstünde iktidar. Modern iktidar, hukukî form içindeki biyo-iktidardır. Nüfus üstünde iktidar demek, iktidarın artık doğum, ölüm, nüfus artışı ve sağlıkla ilgilenmesidir. Hukukî iktidar öldürme ya da hayatta bırakma hakkına sahipken biyo-iktidar "yaşatmak" için düzenekler kurar (Topuzkanamış, 2019, s. 1835).

Foucault'nun biyo-iktidarı artık denetim ve yönetim pratiklerinin eski usullere göre, malların ve hakların yağmalanmasını değil, insanların daha iyi kullanımı amacıyla örgütlenmiş yeni usullere göre yapılandırılmasıdır. Foucault, devletlerin insan idaresini insanların doğal haklarının karşılanması olarak değil, iktidarların var olan düzenin devamı olarak gördüklerini söylemiştir (2015, s. 188). Bu bilgiler ışığında, makalede insan hareketliliğinin karşıtı olarak günümüzde göç edememe, yerinde kalma hallerinin sonucu olan sosyal izolasyon konusu incelenmiş ve bunu sağlayan medya, özellikle televizyon ve sosyal medya araçları üzerinde durulmuştur. Bu dönemde kişilerarası iletişim yerine tekrar dolayımlanmış³ iletişim tarzları gelişmeye başladığı görülmektedir. Bu makalenin amacı, Koronavirüs salgınıyla başlayan sosyal izolasyon süreçlerinin kapitalizmin biyo-iktidar mekanizmalarında bulunan kontrol uygulamalarını ortaya koymak ve medyanın bu süreçteki etkisini anlamaya çalışmaktır. Çalışmada, medyada çıkan haberler yoluyla, bu güç ve iktidar ilişkilerinin anlaşılması hedeflenmiştir.

Devletin Kontrol Usulleri ve Sosyal İzolasyon

İnsan daha önce, bir imparatorluğun gayesi, bir krallığın ferdi veya feodalitenin mensubu ya da kölesi olarak anılmaktaydı. Binlerce yıldır insan, kendini mensup olduğu topluluğun üyesi olarak düşünmektedir. Yani aileden başka; arkadaşları ve dostları gibi geniş bir çevre oluşturamamıştır. İnsan sosyal bir varlık haline geldikçe, sınıf kavramının bilincine varılmıştır. Sınıflar başka sınıflar üzerine tahakkümünü reddetmişler, önce insan sonra sosyal üretken bir varlık olarak kendini keşfetmeye başlamıştır. Fransız Devrimiyle birlikte vatandaş olarak ülkedeki yerini almışlardır. 1929 Ekonomik Bunalımı bir dönüm noktasıdır. Burada insanlar sınıfsal durumunun sürdüğünün farkına varmış ve vatandaş hakları daha önemli olmaya başlamıştır. İnsanlar, şirketler ve serbest piyasa düzenin kişilerin aleyhlerine bir süreç izlediğinin farkına varmışlardır. Devletler de klasik iktisadın insanı ve devleti yok eden tarafını keşfetmiş ve bu durumu önlemeye yönelik tedbirler alınmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı ve sonrasında Keynesçi Model devreye girerek, ekonomide devlet, varlığını iyice hissettirmeye başlamıştır. Sıkı para politikaları ve planlı ekonomik kalkınma modelleriyle insanlar biraz nefes almayı başarmışlardır. 1973 Petrol Krizinden sonra devlet yapılarının hantallığı sorunu ortaya çıkmış ve klasik iktisadi modeller yeniden gündeme gelmiştir. 1980'li yıllar Neoliberalizm'in göklere çıkarıldığı yıllar olmuştur. Özgür iradeyi baskılayan toplumsal ve ahlaki bağlar, zorunluluklar ve yükümlülükler karşı rasyonalite, etkinlik ve yararlılık bayrağı altında yürütülen uzun süren bir yıpratma savaşından zaferle çıkan ve kendi kendini tanımlayan ve gerçekleştiren birey olmuştur. Fakat çok geçmeden bunun bir Pirus Zaferi olduğu anlaşılmıştır (Bauman, 2018-2, s. 56). Serbest ekonomi düşüncesi ve serbest ticaret modeli, 2000'li yıllarda tekrar devletler ve orta ile yoksul sınıflar için sorun olmaya başlamıştır. 2020 yılında hızla artan Koronavirüs salgını da bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu dönemde insan yalnızlaşmaya ve yabancılaşmaya başlamıştır. Çünkü sosyal yaşam, sosyallik yerle bir olmuş, ekonomik ve sosyal olarak insanlar tek başına kalarak, hayata sarılmaya başlamışlardır. Artık bu yığınlar tek başınadır ve kitle haline dönüşerek, liderler yani ihtiyaçlarını giderecek ve onlara daha iyi yaşama imkânı sağlayacak liderler aramaya başlamışlardır.

Neoliberalizm nedeniyle; emek, meta ve sermayenin her türlü şekle girip, akışkan hale gelmesiyle insanoğlu bunalmış ve giderek kendi kabına çekilmiştir (Bauman, 2018-1). Daha

³ Remediation: Yeniden dolayımrama, dolayımramanın dolayımramasıdır. Bu aşamada dolayımramanın her davranışı dolayımramanın diğer davranışlarına bağlı olarak değişir. Medya, devamı surette yorumlar, tekrar üretir ve bir diğerini değiştirir. Ardından bu yöntemler medyaya dâhil edilir (Aktaran: Çelik, 2018, s. 88).

önce bu zorluklar, geniş aile yapısı ile arkadaş ve iş çevresi nedeniyle kolaylıkla atlatılmaktaydı. Sosyal devlet insanlara yardım ediyor ve krizi atlattırmasını sağlıyordu. Neoliberalizm sarmalına giren ABD, İngiltere, İtalya, Fransa ve İspanya gibi ülkeler ve Güney Amerika ülkeleri sosyal devletten uzaklaştıkları için bireyi yalnız başına bırakmışlardır. Günümüzde Zygmunt Bauman'ın ifade ettiği hayat tarzı, yeni bir modernitenin oluşturduğu hafif, akışkan, yayılmış ve kılcal damarlar gibi yayılmış bir yaşam şeklidir (2017, s. 54). Bu hayat tarzı bütün benliğimizi ve sosyal ortamı sarmış durumdadır. Günümüzde devletin mümkün olduğu kadar her alandan çekilmesi ve artık insanların karşılaştığı tüm sorunları kendilerinin çözmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu durum bizi, bireyselleştirme adı altında insanları tek başına bırakıldıklarından daha güçsüz, hareketsiz bir duruma götüren, boşuna mücadele eden, devamlı değişen şartlara ve durumlara kendini uydurmakta zorlanan bir yaşam tarzına doğru götürmüştür. Çünkü toplumun içinde olmayan bireyin imkân ve kabiliyetleri sınırlıdır. Daha önce toplumun sırtına yüklenmiş olan ödevler artık bireyin sırtına yüklenmektedir. Birey kaldıramayacak yükler karşısında şaşkıncıdır ve ne yapacağını bilememektedir. Bauman'ın dediği gibi, birey minik bir balık gibi yüzmeyi öğrenmek, tehlikelerden korunmak, beslenmek ve kendini kabul ettirmek zorunda kalmıştır. Oysa modern toplumda bunlar aynı zamanda toplumun ödevleri arasında yer almaktadır (2017, s. 56-58). Aslında günümüzde devlet giderek görünmez olmayı arzu etmektedir. Devlet, düzenlemeler ve teknolojik imkânlar yoluyla insanlara sezdirmeden kontrolü sağlamayı amaçlamaktadırlar. Günümüzde hâkim olan neoliberal yapı, biyo-iktidar alanının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Foucault'un biyo-iktidarı, ulus devletleri ve insan hayatının biyolojik unsuru arasındaki yeni bir ilişkinin temelini oluşturan teorik olandan somut uygulamalara kadar uzanan olayların bir serisi olarak görmektedir. Artık Eski Rejimi karakterize edecek politik hayatın dışarıda bırakılması, malların ve hakların yağmalanması değil, bunun yerine canlı güçlerin daha iyi kullanımı etrafında örgütlenmiş yeni tekniklerdir. Bu durum biyo-iktidarın, devletlerin sağlık hizmetleri, doğum ve ölüm oranları vb. gibi günümüzde bize doğal görünen sosyal yaşamın idaresi konusunda çalışmaya başladığını göstermektedir. Foucault, bunun devletin hümanist kaygıları yüzünden olduğunu söylemez; bunu, Kapitalizm'in taleplerinin karşılanması olarak görmektedir (Demetri, 2020). Foucault'nun "Hapishanenin Doğuşu" adlı metninde detaylı bir biçimde aktarmış olduğu gibi, hapishane adı verilen kurumlar ile mahkumlara yönelik devletin uyguladığı meşru fiziksel kuvvetin tarihsel olarak giderek azalması ve modernite koşullarında nihayet sona erdirilmesi, devlet aygıtının "hümanist" tavrının bir sonucu değil, biyo-iktidarın, mahkumların beden emeğini kullanmak istemeleriyle alakalıdır (Foucault, 2015). Foucault, biyo-iktidarı tanımlarken vurgulamış olduğu özgürlük anlayışı günümüzde bedenler üzerine değil, belli bir ulusun sosyal bir bedenine etkisi haline dönüşmüştür (Demetri, 2020). Böylece insanların beynine sezdirmeden yeni düşünce kipleri sokulmaktadır. İnsanlara sunulan bu biyo-politik ve biyo-iktidar dayatmalar zamanla kendiliğinden insanlara aşılınmakta ve bunlar zamanla normalleştirilmektedir. Örneğin biyo-iktidarın kurulması amacıyla 19. Yüzyıl'dan itibaren nüfus kâğıtlarının dağıtılması, Foucault'un inceleme altına aldığı hapishaneye girme potansiyeli olanlar ile tımarhaneye gitme potansiyelli olanlardan normal insanları ayırtırmayı amaçlıyordu. Ayrıca dilencileri, serserileri ve göçmenleri tespit etmek de bu büyük politik amaçlar arasındadır. Bu tür fişleme uygulamaları her zaman Fransa Cumhuriyet rejiminin devamını sağlamlaştırması olarak gösterilip meşrulaştırılmıştır. Böylece doğum yeri esasına göre vatandaşlık kazanma mevzuatı, sonuçta uygarlaştırılması gereken insanlarla, düşman gibi uzaklaştırılması gereken insanlar arasında ayırım yapılmalıydı (2015, s. 188). Foucault söz dağarcığının imkânlarını kullanarak, düşüncenin zihinsel birikimimize sessizce, neredeyse sezdirmeden girmiş düşünce tiplerinin epistemeleri, süzgeçleri veya toprakaltları olarak hareket

ettiklerini söylemektedir (Traverso, 2013, s. 1). Žižek'e göre iktidar olduğu farz edilen özne iktidar işleyişine içkin bir yapısal yanılısamadır: ortada iktidarın bir hamili/faili ipleri elinde tutan bir varlık olduğu yanılısamasıdır (2019, s. 235). Foucault, biyo-politik kavramında, modernitenin kurucu özelliklerinden birini yakalamıştır. Böylece tüm modern iktidarlarda, bu iktidara esin kaynağı olan ideolojilere ve bunların siyasi rejimlerin doğasına göre farklılaşan biçimlerde mevcuttur. Etnik temizlikler ve devlet soykırımları biyo-politiktir, ama ayrıca demografik politikalarda, güç akışların düzenlenmesi de tümörlerin engellenmesi de, kürtajı sınırlayan yasalar da, sportif etkinliklerin teşvik edilmesi de, salgın sırasında maske takma uygulaması da biyo-politiktir. Bu uygulamalar, modern iktidarın o zamanki yönetim zihniyetine ilişkin uygulamalar olarak bize çarpmaktadır (Traverso, 2020, s. 10-11). Bu aşamada ülkelerin yönetim biçimleri fark etmemekte ve biyo-iktidar uygulamaları her yönetim biçiminde görülmektedir. Örneğin Nazi kampları sömürü ve imha alanı olarak kullanılmış, fakat Müslümanların kendini canlı bomba olarak imha etmesi, yaşamla ölüm arasındaki asılı kalmış bir mutlak belirlenimsizlik fikri haline getirmiştir. Kamp yalnızca “ölümün ve toplu imhanın yeri olmakla kalmaz”, aynı zamanda ve özellikle, biyolojik süreklilikte yalıtılabilir son biyo-politik tözün, Müslüman'ın ürettiği yerdir (Traverso, 2020, s. 11-12)”. Modern toplumda yalnızca hukuki ve siyasi bir aygıt veya disiplinci bir aygıt olarak bu mekanizmalar yer almamakta aynı zamanda ziyadesiyle siyasi zorunluluklara tabi bir kitle imha makinesi olarak görülmektedir (Traverso, 2020, s. 12). Aslında biyo-iktidar düşüncesi Alman Nazi döneminde de fazlasıyla uygulanmıştır. Ardından Sovyetler Birliği'ne sıçramıştır. Sovyetler Birliği'nde uygulanan zorla göç uygulamaları, belli bir nüfusu denetim altına almak anlayışına dayanıyordu. Böylece biyo-iktidar oluşturma manevraları tüm dünyada devam etmiştir. Aslında bu uygulamaların meşrulaştırması ilk kez Batı toplumlarında görülmüştür. Bunun ana sebebi kapitalist üretim ve tüketim tarzının bu ülkelerde yaygınlaşması ve bu uygulamaların yapılması için devletlerin ve egemenlerin biyopolitikalara ihtiyaç duymasıdır (Foucault, 2015, s. 188). Yaşam ve ölüm arasındaki biyo-iktidar kavramının Foucault'un bakış açısıyla bakıldığında bedenlerin ve nüfusların yönetiminin ne olduğunu görmenin iki olgusal yolu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, ölmesi gerekenlerle yaşaması gerekenlerin (en kırılğan olanla en az kırılğan olanın) ayrımını yapan olarak tanımlanan sosyal hegemonyanın hareketleridir (Demetri, 2020). İkincisi, Foucault'un biyo-iktidarı tanımlarken günümüzde sosyal hegemonyanın artık yalnızca bireysel bedenler (disiplin alanı) üzerine değil, belli bir ulusun “sosyal bedeninde” hareket etmesidir. İnsanın yaşam ve ölüm üzerine düşünürken nüfusla ilgili seviyeden olgusal bir bakışla düşünmesi gerekmektedir (Demetri, 2020). Modern zamanlarda her bir ölüm politikasının bunaltıcı etkilerinin olması bu anlama gelmektedir. Yaşamı olumlayan politikaların kapsamını giderek daha çok genişletmek adına sürekli bir siyasi mücadele olmasının nedeni de budur.

Bir iktidar, devlet tarafından cisimleştirilen ve yasayla düzenlenen iktidarın klasik modelinden farklı olarak, toplumu istila eder ve bizatihi hayatın dokusuna nüfuz eder. Devlet, egemen iktidar olarak yetkisini, temsil ettiği, bireysel ve kolektif özgürlük alanlarının sınırlarını belirleyerek, hak ve ödevler verdiği halktan alan meşru güce sahiptir. Oysa biyo-iktidar, bir zor aygıtı değil, hayatın kişisel olmayan araçlarla, yönetsel pratiklerle ve genellikle yazılı olmayan kurullarla yönetiminin yaygın bir mekanizmasıdır. Biyo-iktidarın gelişi, sanayi kapitalizminin yükselişiyle örtüşür ancak liberal devlet ile sivil toplum arasında ayrılma ilkesini yalanlar gibidir. Egemen devlet, Hobbes'ten Weber'e kadar kendi uyruklarının ve yurttaşların ölümüne ve kalımına karar verme yeteneğine sahip bir iktidar olarak düşünülmüştür. Biyo-iktidar ise kendisini hayatı yönetmekle görevlendirmektedir (Foucault, 2015, s. 182). Biyo-iktidarın

ekseni bundan böyle devlet şiddeti olmayıp, hükümetin, artık bastırmayı değil, hayatın ve nüfus hareketlerini denetlemeyi ve düzenlemeyi amaçlayan ekonomik politikasıdır (2015, s. 188). Foucault iktidar ilişkilerinin, öznel temsil tarafından ikame edilmek zorunda kalmadan, nasıl olup da maddi olarak bedenlerin derinliğine nüfus edebildiğini göstermeye çalışmıştır. İktidar, bedene ulaşıyorsa, öncelikle insanların bilincinde iktidarın içselleştiği için değildir. Bir biyoiktidar, bedensel-iktidar ağı oluşturmakta hem kendimizi tanıdığımız hem de kendimizi kaybettiğimiz tarihsel ve kültürel fenomen olarak cinsellik bu ağdan yola çıkarak doğmaktadır (2012, s. 109-110). Nüfusun keşfi, bireyin ve eğitilebilir vücudun keşfiyle birlikte, çevresinde Batı'nın yöntemlerinin biçim değiştirdiği bir aşamaya geçilmiştir. Bireylerin bedenlerini, davranışlarını bile hedefleyen bir teknoloji olan ve iktidarın bireyselleştirici gücü olarak adlandırılabilen bir tür siyasi anatomi ile karşılaşmıştır. Bu Foucault'un deyiimiyle anatomosiyasettir ve bireyleri anatomikleştirmeyi hedeflemektedir (2011, s. 151). 2020 ile 2021 yıllarında yaşanan Koronavirüs salgını sırasında olan tam da budur. Devletler biyo-iktidar yoluyla salgını kontrol etmek istemişlerdir. Weberci rasyonellik anlayışına göre biyo-iktidar bir çerçeve içerisinde ve tıkr tıkr işleyen bir bürokrasi aygıtına sahiptir. Devletin şiddet uygulamaya tek meşru güç olarak görüldüğü bu devirde, bu mekanizmalar rahatlıkla uygulanabilmektedir. Böylece bürokratik devletin uygulamaları, örneğin nüfus kağıtlarının yaratılması, fotoğrafın icadı gibi fişleme üzerine kurulmuş bir mantık, günümüzde teknoloji sayesinde uygulanmaktadır. İnsanların defalarca teknoloji aygıtlarınca kontrol edilmesi, biyo-iktidarın lehine durumların oluşmasına yol açmaktadır. Diğer yandan Sovyetler Birliği gibi, komünist idarelerin olduğu devletlerde icra edilen otoriterlik ve toplumsal denetim biçimleri, biyo-iktidar alanının toplumun daha çok içerisine girmesine, benimsetilmesine ve bir yönetim tarzı olmasına yol açmıştır. Sovyetler Birliği çöktükten sonra da bu durum varlığını sürdürmektedir. Örneğin Putin idaresindeki Rusya'da biyo-iktidar alanının fazlasıyla hissedildiği ve insanların bunu normalmiş gibi kabul ettikleri görülmektedir. Özellikle bu ülkede, biyo-iktidarın toplumu istila etmesi ve hayatın dokusuna nüfuz etmesi örnekleri mevcuttur. Biyo-iktidar bir zor aygıtı gibi değil, hayatın kişisel olmayan araçlarla, yönetsel pratiklerle ve genellikle yazılı olmayan kurallarla yönetimin yaygın mekanizmasıdır (Traverso, 2020, s. 4). Bu aşamada şu durum akla gelmektedir. Gramsci'nin iddia ettiği, yönetenler ile yönetilenler arasındaki görünmez olan bağ ve pazarlık sahası haline gelen iktidar pratikleri aynı açıdan düşünülebilir. Gramsci, yönetilenlerin, yönetenlerin dayattığı pratiklere kendiliğinden rıza gösterdikleri ve razı oldukları görülmektedir (Gramsci, 2004, s. 2-4). Böylece iktidarı, bir devlet şiddeti olarak değil de hayatı ve nüfus hareketlerini denetlemeye ve düzenlemeye yarayan bir siyasal ekonomi mekanizması olarak görebiliriz. Nüfus, halk yani soyut terimlerle bir hukuki ve siyasi topluluk olarak tasarlanan ulus değil, demografik politikaların, beslenme, sağlık, eğitim, hijyen ve sağlık politikalarının nefesi olan canlı varlıklar, toplumsal ve ekonomik bir dokuya sıkıca reddedilmiş bedenler bütünüdür. Böylece biyo-politik modern insan, insanı canlı varlık olarak insandan ayrı, münhasıran politik hayvan olarak kavrayan klasik siyaset felsefesinden farklı olup, canlı varlık olarak hayatının söz konusu olduğu bir hayvan olarak düşünmektedir (Traverso, 2020, s. 4). Bir gizli el olarak kurulmuş olan düzen Adam Smith'in dediği gibi, bir mekanizma da oluşturulur. Bir yandan bedenleri boyunduruk altına alan disiplinci ve zorlama teknikleriyle, bir yandan da yönetim zihniyeti olarak yani yaşama süreçleri bütün olarak düşünülen nüfus üzerine uygulanan iktidar, devlet ile toplum arasındaki metabolik alışverişleri düzenleme tekniği işlevi gören iktidardır (Traverso, 2020, s. 5). Biyo-iktidar kavramını istatistikleriyle ve planlarıyla, sağlık ve eğitim alanlarındaki geniş müdahaleler yelpesiyle, çocuk ve yaşlı bakımıyla birlikte savaş sonrası sosyal devletin incelemesi olarak ele alınabilir. Bir kontrol toplumu olarak nitelendirilen bu mekanizmada ayrımcılık ve dışlama

biçimleri, bireyler tarafından gitgide artan bir biçimde içselleştirilmektedir. Halihazırda beyinler ve bedenler hayatın anlamında ve yaratıcılık arasından yola çıkarak, özel bir yabancılaşma haline yönelik olarak doğrudan örgütleyen makineler tarafından icra edilmektedir. Yaygın, çok şekilli, kılcal, her yerde hazır ve nazır olmakla birlikte genellikle görünmez ve elle tutulamaz olan Biyo-iktidar, devlet aygıtını tahakkümünü neredeyse tek aracı haline getirmiştir (Traverso, 2020, s. 5). Biyo-iktidar bir yandan bedeninin siyasi anatomisini, öte yandan nüfusun, kitlelerin kontrolünü hedeflemektedir. Biyo-siyaset; nüfus artışı, doğum oranları, sağlık ve yaşam süresi gibi toplumun bütününe yönelik bir düzenleyici denetimin kurulmasıdır. Görüntülerin iki kolu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, disiplin yani kendi bedenlerini en yüksek seviyede kontrol edebilecek ve en yararlı hale getirebilecek bireyler, ikincisi biyo-siyaset büyük bir organizma gibi, değerlendirilen toplumun nüfusu, sağlığı ve eğitimine ilişkin normal ücretsiz süreçlerin uygulanmasıdır (Foucault, 2012, s. 102-103, aktaran: Topuzkanamış, 2019, s. 1845). Yani özetle, bireyin kendi kendini kontrol edebilmesi ve toplumun kendini kontrol edebilmesi olarak özetlenebilecek bu iki mekanizma bulunmaktadır. Her iki mekanizma da iktidarı kontrol etmek ve düzenlemeler yapmak üzerine kurulmuştur. Biyo-siyaset sayesinde toplumun sağlığıyla ilgili kontrol mekanizmalarının Koronavirüs salgını sırasında da devam etmiş olduğu görülmektedir.

Salgın Sürecinde Dünyada Yaşananlara Örnekler

Georgia Agamben'e göre, Koronavirüs salgını sırasında politika hızlı bir şekilde harekete geçmiş ve çeşitli önlemler alınmıştır. Bu kararlar; herhangi bir bireyin etkilenen belediyeyi ya da bölgeyi terk etmesinin yasaklanması, dışarıdan herhangi bir kişinin etkilenen belediye ya da bölgeye girmesini engellenmesi, kültür, eğlence, spor faaliyetlerine ve kamuyu açık alanlar, kapalı mekanlar dahil olmak üzere toplantılara izin verilmemesi, ana okulları, çocuk bakımı hizmeti kurumların ve okulların uzaktan eğitim haricinde yüksekokul öğrenim faaliyetleri ve meslek kurslarının katılımının sonlanması, müzelerin kapatılması, tüm kamusal muayenelerini askıya alınması, enfeksiyon vakalarına yakın teması olan bireylere karantina önerilerinin alınması gibi kararlardır. (Agamben, 2020, s. 11-12). Devletin kontrol ve düzenleme faaliyetlerinde ek unsurlar ve şartlar ile uygulamalar getirmesi dikkat çekmektedir. Böylece devletin halk üzerindeki egemenliği daha çok kolaylaşmış, meşru ve olağan hale dönüşmüştür. İtalyanların yaşam tarzına oldukça uzak olan bu önlemler, İtalyanların mevcut sosyal yaşamları yerine yeni bir yaşamın öngörülmesidir. Fakat birkaç ay süren bu önlemlerin kaldırılmasından sonra normale dönme hali yaşanmıştır. Oysa bu hal, öncekinden oldukça farklıdır. İnsan artık salgından önceki insan değildir. Artık insan, maskeli bir öteki haline gelmiş ve sosyal mesafe kurallarıyla donanmış anti sosyal bir hale dönüştürülmüştür. Güvenlik kaygılarıyla daimî bir güvensizlik ve korku hali meydana gelmiştir (Agamben, 2020, s. 14). Özellikle okulların tekrar açılmasının nasıl olacağı konusu sorgulanmaktadır. Günümüzde interneti ön plana alan çalışmalar yapılmış ve teknolojinin belirleyici olma süreci başlamıştır. İçinde yaşadığımız salgın süresince, muhalefetin ve yapılan gösterilerin kontrol altına alındığı ve iktidarın arzuladığı bir toplum meydana getirildiği görülmektedir. ABD'de yaşanan Floyd Hadisesi olarak tanımlanan siyah bir vatandaşın bir polis tarafından nefessiz bırakılarak, öldürülmesi sonrasında yaşanan protestolar ve Batı'da önemli gösteriler meydana gelmiştir. Bu durum, toplumlara hâkim olan biyo-iktidarı ortaya koymaktadır. Özellikle Almanya'da salgının etkilerini hafifletmek amacıyla sosyal politikalar uygulanmıştır. Oysa Türkiye'de durum oldukça farklı bir şekilde gelişmiştir. Ülkemizde uygulanan sosyal politikalar, geniş halk yığınlarını olumsuz şekilde etkilemiştir. Çalışanlara kısa çalışma ödeneğinin verilmesi, çalışanların ücretsiz izne çıkarılması, okulların,

eğlence ve tatil yerlerinin kapatılması, büyük alışveriş merkezlerinde uygulanan kısıtlamalar, perakende işyerleriyle ilgili önlemler, toplumun büyük bir bölümünü etkilemiş ve biyo-iktidar alanını insanlar daha çok hissetmeye başlamışlardır Dijitalleşmiş sosyal kontrol biçiminin etkili olduğu salgın sürecinde, dijital aktörler ve devletler genel bir prova yapmışlardır. Žižek'e göre, terörizm miadını doldurmuş ve epidemi icat edilmiştir (2020, s. 18). Žižek, sermayenin tıkr tıkr işleyen bir epidemi durumunu arzuladığı ve kendini yok etmeye veya yıkayıp, aklanmaya götüren bu sürecin, onların çıkarına olmadığını vurgulamaktadır (Žižek, 2020, s. 18). Koronavirüs salgınıyla karşı karşıya kalmış devletlerin çoğu, virüsün yayılmasını önlemek için nüfusla ve sağlıkla ilgili sert tedbirler uygulamışlardır ve bir yandan da bu salgın dolayısıyla ölenlerin sayısının artmasını önlemek için harekete geçmişlerdir. Bu gibi biyo-politikalar bizi, Foucault'un (özel olarak değil ama öncelikli olarak) gözüyle, var olan güçlerini daha iyi hale getirmeyi hedefleyen nüfus idare yöntemlerinin tasarlanması alanına oturtmaktadır (Demetri, 2020). Koronavirüs salgını sırasında devletlerin uyguladığı yöntemlerle ve iktidar ilişkilerinden oluşan yöntemlerle sistemin sağlamlaştırması amaçlanmıştır. İnsanlara en çok da evlerinden çıkamayanlara, olumsuz sağlık koşulları altında olanlara, yaşlılar ve engellilere, devlet gücünü güçlü bu şekilde göstermiştir. Böylece bedenlerin ve nüfus üzerinden tam bir söz söyleme şansını kazanan devlet, iktidarını sağlamlaştırmıştır. Çünkü devlet, kimin evde kalacağı ve kimin dışarı çıkacağıyla ilgili kuralları koymuş, sınır kapılarında kontrol usullerini belirlemiş, ulaşım hatlarındaki düzenlemeleri yapmış ve sokağa çıkma yasakları gibi uygulamaları gerçekleştirmiştir. Sosyal hegemonyayla, olması gereken ile yaşanması gereken arasında devletin yaptığı ayırım dikkat çekmektedir. Žižek'e göre, hem alternatif sağ hem de sahte sol salgının tüm gerçekliğini kabul etmeyi reddetmekte ve onu indirgemeci bir sosyal inşacılık üzerinden sulandırmaktadır. ABD'nin Eski Başkanı D. Trump'ın bu salgını kendi lehine çevirip, 2020 yılının Kasım ayında yapılmış olan seçimi kazanmayı amaçlamıştır. Trump, bu salgının demokratlar ile Çin'in oyunu olduğunu iddia etmiştir (2020, s. 19). ABD'de 2020 yılının Kasım ayında yapılan başkanlık seçimi sonrasında ABD'de aşırı milliyetçiler, seçimin hileli olduğu, demokratların Çin ile hareket ettikleri iddiasıyla ABD Kongresini işgal etmişler ve bir süre bu alanda protestolarını sürdürmüşlerdir. Bu olayların salgın sırasında yaşanması dikkat çekicidir. Salgın nedeniyle biyo-iktidarın fazlasıyla hissedilmesi, insanları rasyonel olarak hareket etmemesine yol açmıştır. Virüs sözcüğünün yaşamımıza iyice yerleşmesiyle insan, ölümcül bir varlık olduğunu hatırlamaya başlamıştır. Žižek'e göre, insan bu durumla karşılaştığında Elisabeth Kubler Ross akla gelmektedir. İnsanlar önce beş aşamalı şema gereğince bu gerçeği kabullenmemekte, sonra durum anlaşıldığında öfke durumu meydana gelmektedir. İnsanlar bu durumdan iyice sarsılmaktadırlar. Sonra pazarlık sahası açılmakta ve Neden ben? sorusuyla insan kendini sorgulamaya başlamaktadır. "Hiç olmazsa çocuklarımın mürüvvetini görseydim!" şeklinde bir sorgulama devam etmektedir. Dördüncü aşamada depresyon gelişmekte ve bu aşamada insan, kendisini geri çekmekte ve beşinci aşama olarak kabul aşamasına geçmektedir (Žižek, 2020, s. 25). Koronavirüs salgını sırasında çoğu insanın bu durumu yaşadığı düşünülmektedir.

Sosyal İzolasyon Döneminde Türkiye'de Yaşananlar ve Medyaya Yansımaları

Koronavirüs nedeniyle gündelik hayatta birçok şey değişmiştir. Birincisi insanlar sadece evlerine kalabilmeyi öğrenmişlerdir. Ev aktiviteleri, sosyal aktivitelerin önüne geçmiştir. İnsanlar sosyal aktivitelerini, çeşitli iletişim kanallarıyla yapmaya başlamışlardır. Günümüzde teknoloji, ikiden fazla grupta görüntülü ve sesli görüşmelere imkân vermektedir. Aslında teknoloji hiçbir zaman saf ileti sağlamamaktadır. Yani aracın izin verdiği ölçüde iletişim kurabilmektedir. Böylece aracın özelliklerini içine katmak suretiyle ve aracının biçimlendirdiği

şekilde bir iletişim yapılmaktadır. Bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin birlikteliğinde oluşan yeni medya biçimi ortaya çıkmıştır. Aslında teknolojik imkânlar, insanların etkili gözetlenmesini ve kontrol edilmesini sağlayan araçlardır. Bu yeni oluşumların hiçbiri insan ilişkileriyle değil, sosyal yaşamı bir kenara koymak suretiyle yapılabilmektedir. Salgın döneminde ise sosyal yaşamın yerine geçmek için bir alıştırma işlemi yapıldığı görülmektedir. En uygun ve geniş antrenman alanı bu salgın sırasında icra edilmiştir. Dükkânların yerine e-dükkânlardan alışveriş yapılmıştır. Bu sayede uzaktan sipariş verme biçimiyle ödemeler yapılmış ve zamandan tasarruf edilmiştir. Gelenekler yani kültür, insanın oluşturduğu ve geniş halk kitlelerin tarafından benimsenen tüm akılda kalan değerler bütünüdür. Geleneklerin sadece insan tarafından benimsenmesi önemli değildir. Gelenekler ancak bir toplum oluşumu içerisinde birlikte yaşandığında anlamlı hale gelmektedir. Bu salgın sürecinde geleneklerin önemsiz hale dönüşmesi, toplumu ve birlikte yaşayan insanların oluşturdukları bağları da önemsiz hale getirecektir. Toplumsal bağların kopması devletin ortadan kalkmasına da yol açabilecektir. Türkiye’de özellikle 1980’lerden sonra geleneksel aile şekli yerini çekirdek aileye bırakmaya başlamıştır. Aslında ilk kez sosyal izolasyonunun bu andan itibaren başladığı söylenebilir. Artık geleneksel aile yapısı içinde yer alan akrabalar, yani dede, nine, torun, babaanne, anneanne, hala, dayı, amca, teyze, yenge ortadan kalkmış, yerini sadece anne, baba ve çocuklara bırakmaya başlamıştır. Bu salgın sırasında, geleneksel aile yapısının çekirdek aile şeklinde içe çöktüğü söylenebilir. Çünkü çocuklar akrabalarının yanı sıra arkadaşlarından da uzak kalmaya başlamışlardır. Geleneksel aileden kalan dedeler ve nineler, çocuklarını görememeye başlamışlardır. Bu salgınla, 18 yaşından küçükler eve hapsedilmişler ve arkadaşlarından uzaklaşmışlardır. Bu süreçte, bu çocuklar teknolojik araçların içerisine hapsedilmeye başlamışlardır. Çocuklar, bilgisayar oyunları oynamaya ve arkadaşlarıyla cep telefonlarının aracılığıyla iletişim kurmaya çabalamışlardır. Žižek, teknolojinin özellikle internetin, bu salgın sırasında devletlere yeni sosyal kontrol imkânlarını verdiğini söylemektedir (2020, s. 18). İnsanlar evlerine sığındıklarında, teknolojiye daha çok sarılmışlardır. Teknoloji her zaman sosyal alanın ikamesini sağlayacak nitelikte değildir. Salgın sürecinin çok uzun sürdüğü düşünülürken, bu durumun insan üzerindeki olumsuz etkisi kolayca anlaşılabilir. İnsanlar arasında iletişim iki türlü olmaktadır. Bunlardan birincisi, kişilerle iletişimde bizzat onları görerek, konuşarak, tartarak ve bir araya gelmek suretiyle birebir iletişimdir. İkincisi ise bir aracı ortaya koyarak yapılan iletişim türüdür. Bu iletişim türü kişilerarası yüz yüze iletişim türünden oldukça farklıdır. Aracı; televizyon, radyo, bilgisayar ve cep telefonu olabilmektedir. Bu yeni durumla birlikte, tekrar aracılaştırma veya yeniden dolayımına geniş bir biçimde yapılmaya başlanmıştır. Yani aracılaştırmanın aracılaştırılması söz konusudur. Böylece iletiler aracının dolayımıyla aracın özellikleri dâhilinde bize kısıtlı olan veya aracın özelliklerine göre belirlenmiş olan bir iletişim kurma imkânı vermektedir. Bu durum kişilerarası iletişimden farklı yapıda olup, asla onun yerine geçememektedir. Koronavirüs salgını süresince insanlar bu aracılaştırılmış iletişim şeklini kullanmak zorunda kalmışlardır. Özellikle gençler evde kalarak, bu iletişim şeklini kullanmak zorunda bırakılmıştır. Salgından dolayı, belli bir dönem camilerde ibadet yapılamamış, dini törenler, sahur, toplu iftar ve teravîh namazı gibi dini ritüeller biçim değiştirmiş veya bazıları yapılmamaya başlanmıştır. Cenaze namazları icra edilememiştir. Böylece dini açıdan da sosyal tecrit biçimi ortaya çıkmaya başlamıştır. Salgın bittiğinde, bütün bu değişim ve dönüşümlerin çıktıkları yani sonuçları görülmeye başlanacaktır. Bu aşamada psikologlara, psikiyatlara ve ayrıca ebeveynlere çeşitli görevler düşmektedir. Birçok kişinin gönüllü olarak kendilerini tecrit etmesi ve sosyal temastan kaçınması, sosyalleşmenin kırılmasından ziyade, ortak savunmasızlık üzerine temellenen bir

güvenlik açığı yaratacaktır (Demetri, 2020). Örneğin salgın sırasında okulda verilmesi gereken dersler, teknoloji kullanılarak internet aracılığıyla uzaktan yapılmıştır. Toplantılar uzaktan yapılmaya başlanmıştır. Bütün görüşmeler uzaktan yapılmaya ve bayramlar uzaktan kutlanmaya başlanmıştır. Artık askeri geçitler, halkın uzaktan katılımıyla icra edilmiştir. İktidarın icraatlarını devamlı tekrarlayan televizyon haber ve tartışma programları yayınlanmıştır. Ayrıca camilerden salgın önlemleriyle ilgili anonslar ve polis motosiklet geçitleri yapılmıştır. Halk ancak balkondan bu geçitleri ve araç üzerinden konser veren orkestra mensuplarını izlemiştir. Yani halk, sanki bir futbol maçını tribünden izler gibi bu olayları seyretmiştir. Bu salgından sonra da daha önce yüz yüze gerçekleştirilen pek çok faaliyetin, uzaktan yapılarak devam edeceği anlaşılmaktadır. Eskiden olduğu gibi, insanlar artık oyuna katılamayacaklardır. İnsanlar toplu alışveriş yapamayacaklar ve toplu gösteriler de yapılamayacaktır. Toplu namazlar belli şartlarda kılınacak ve toplu hiçbir şey yapılamayacaktır. Bu etkinlikler, salgında ortaya çıkan bir kavramın yani mesafe kuralının öngördüğü gibi, insanlar arasına mesafe konularak yapılacaktır. Bu durum, insanların demokrasi anlayışını da değiştirmektedir. Bu salgın süreciyle birlikte, halk için dilenen özgürlük, kardeşlik ve barış temennileri de bütünüyle dönüşmeye başlamıştır. İnsanlar virüsü birbirlerine bulaştırmamak için diğer insanları ötekiler olarak ayırtmaktadır. Artık insanlara yakınlık kurarak selam vermek; el sıkılmak, öpmek ve sarılmak mümkün değildir. Böylece insanlar, bütün eski alışkanlıklarından vazgeçerek, yeni alışkanlıklar kazanacaklardır. Bunlar toplumun ve insanların diğer insanlara bakış açısını da değiştirecektir. Özellikle tanımadığımız insanlar için mesafe kuralının genişletilmesi durumu da söz konusudur. Koronavirüs salgını, piyasa ekonomisine dayalı küreselleşmenin sınırlarını işaret etmekte ve aynı zamanda devletin tam bağımsız olmasına işaret eden milliyetçi popülizmin sınırlarını bile ölümcül olmasını göstermektedir (Žižek, 2020, s. 22). Tüm ülkelerdeki insanlar dünyada yalnız yaşamamaktadırlar ve daima diğer ülkelere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle ülkelerin bu ölümcül hastalıkla birlikte mücadele etmeleri ve aşı, ilaç, koruyucu ekipman ile yiyecek konusunda birbirlerini desteklemeleri gerekmektedir. Koronavirüs salgınında insan yalnız başına kalınca diğerleri öteki haline dönüşmüştür. İnsan kurallar manzumesi içerisinde yaşarken, birdenbire kendisiyle yalnız başına kalmıştır. Bireylerin maske takmadıkları halde diğerlerini “Maske takmıyorsun!” diyerek suçlaması, bireyselleşmenin açık bir göstergesidir. Çünkü bu şekilde birey önce kendisini düşünmekte ve karşısında kim olursa olsun onu ötekileştirmekte, hatta dışlamaktadır. Sosyalleşmenin iyice zayıfladığı günümüzde, aşırı bireyselleşmenin belirtileri zaten görülmektedir. Sosyal medyayla insanların kendisini farklı göstermesi ve tanımadığı insanlarla sosyal medyada arkadaşlık kurması bu örnekler arasındadır. Tüm bunlar insanların zaten en başta bireysel olmayı istediklerini ve sonradan ihtiyaçları ön plana çıktığında sosyalleşmek istediklerini göstermektedir. Tecrit olma süresi dolan insanlar yine küçük gruplar halinde sosyalleşmeler de günümüzde yalnızlaşma ve dolayısıyla yabancılaşma durumu devam etmektedir. Bundan sonra ortaya çıkacak olan insani sorunlar sosyal psikolojinin araştırma alanına girmektedir. Salgın boyunca biyo-iktidar alanının devam ettirilmesi doğrultusunda medyanın sık olarak kullanıldığı görülmektedir. İnsan bedeninin kontrol edilmesi doğrultusundaki uyarılar, televizyonlarda ve gazetelerde bir yıl boyunca işlenmiştir. Örneğin maske takılmasıyla ilgili, Koronavirüse yakalananların ve ölenlerin sayısı ile ilgili haberler yapılmıştır. Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın her gün Koronavirüs vakalarını, tarama sayısını ve ölüm sayısını ekranlarda açıklaması, insanların kendilerine özdenetim ve öz kısıtlama yapmasını sağlamıştır. Özellikle haber programlarında, toplum içinde maske takmayanlar teşhir edilmiş ve bu insanlara para cezası uygulandığı belirtilmiştir. Ayrıca sokağa çıkmanın kısıtlanmasıyla özgürlüğün tam olarak kullanılmaması hali ortaya

çıkması, bu durum biyo-politiğin uygulanmasında bir vasıta haline dönüşmüştür. Televizyon, radyo, gazete ve internet sitelerinde bu tür haberler sık olarak konu edilmiş ve adeta bu yasaklar normalleştirilmiştir. Böylece medya, bu uygulamaların gerçekleştirilmesi ve normal olarak gösterilmesi açısından bir vasıta halinedönüştürülmüştür. Salgın boyunca Türkiye’de devlet aygıtı, televizyonlarda kamu spotu olarak yayınlanan ve ünlü oyuncuların katıldığı duyurular yapmıştır. Bu kamu spotlarında sosyal izolasyon ve maske takılması teşvik edilmiştir. Böylece devlet kendini devamlı hissettirmiş ve iktidarının varlığını pekiştirmeyi hedeflemiştir. Özellikle Koronavirüs salgını sırasında Türkiye’de biyo-iktidar alanının etkisi artmıştır. Özellikle halkın iktidara güvenmesi gerektiği ve iktidarın her türlü önlemleri aldığı yönündeki demeçlerin verilmesi bunu ortaya koymaktadır. İktidarın her türlü açıklamalarının ve bildirimlerinin gündemde en başa oturması ve tartışmaların bu açıklamalar doğrultusunda yapılması dikkat çekmektedir. İktidar sahiplerinin medyaya kullanarak, bu salgın konusunda yoğun bir açıklama çabalarına girdikleri ve medyayı etkin bir şekilde kullandıkları görülmektedir. Örneğin salgın sürecinde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca defalarca açıklama yapmış, ayrıca Koronavirüs Bilim Kurulu üyeleri televizyon programlarına çıkarak, salgın konusunda açıklamalar yapmışlardır. Sağlık Bakanlığı, Twitter ortamında takipçi sayısının oldukça yükseldiğini ve 2 milyon takipçiye ulaştığını tespit etmiştir. Buna karşılık, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın ise 750.000 takipçisi bulunmaktadır. İktidar, bu salgın karşısında çok güçlü olduğunu ve birlik ile beraberlik içinde olunması gerektiğini devamlı surette vurgulamıştır. İktidarın salgın sürecini “Çok başarılı yönettiği ve sağlıkla ilgili hassasiyetten asla taviz vermediği.” gibi açıklamalar medyada sıklıkla yapılmıştır. Cumhurbaşkanının “Hiçbir virüs biçimi tedbirlerimizden güçlü değildir (11 Mart 2020)”, “Hiçbir düşman milletimizin birliğinden beraberliğinden, gücünden, dirayetinden daha üstün değildir (25 Mart 2020)” gibi sözleri, iktidarın güçlü olduğu söylemini sürdürdüğünü göstermektedir. Bu dönemde, iktidarın her türlü önlemi aldığı ve kararlılıkla salgını önlemeye yönelik tedbirlerin aldığı vurgulanmıştır. Foucault’un biyo-iktidar olarak ifade ettiği kavram devletin canlı güçlerinin etkin olarak kullanımı özellikle sağlık hizmetleri alanında olmuştur. Sağlık çalışanları çok fazla sayıda nöbet tutarak çalışmışlardır. Ayrıca Türk Tabipler Birliği verilerine göre, Şubat 2021 itibarı ile 282 sağlık çalışanı da Koronavirüs salgınından dolayı hayatını kaybetmiştir⁴. Salgın döneminde biyo-iktidar alanının, denetim ve yönetim pratiklerinde etkin olduğu görülmüştür. Hafta içi gece saat dokuzdan sonra ve hafta sonu sınırlı sokağa çıkma yasakları, gençlerin ve yaşlıların günün belirli saatlerinde dışarıya çıkmaları bu denetim mekanizmasını ortaya koymaktadır⁵. Salgın sürecinde maske takma uygulaması, sağlığı önceleyen bir uygulama olmaktan çıkmış, iktidarın denetim alanının artmasına yol açmıştır. Egemen devletin, yurttaşların ölümüne ve kalımına karar veren biyo-iktidar uygulamaları Koronavirüs salgını sırasında da devam etmiştir. Aşılama uygulamalarının bir takvim dâhilinde belirli yaş gruplarına uygulanması, iktidarın bir tercihi olarak belirlenmiştir. Çünkü aşı sayısı belirlidir ve tedarik işlemlerini zamanında başlatmadığı için iktidar bir tercih yapmak zorunda kalmıştır⁶. Medya, bu salgının korkutucu olduğunu ve önlemlerin bir an önce alınması gerektiğini sıklıkla halka duyurmaktadır. Teknoloji biyo-iktidar alanının genişletilmesine katkıda bulunmaktadır. Türkiye’de Milli Muhafazakâr Medya olarak adlandırılan iktidar yanlısı medya sayesinde, iktidarın uygulamaları rahatlıkla görebilmekte ve

⁴ <https://www.google.com.tr/amp/s/www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-55409530.amp>, 18.02.2021 tarihinde erişildi.

⁵ <https://www.icisleri.gov.tr/koronavirus-ile-mucadele-kapsaminda-sokaga-cikma-kisitlamalari--yeni-kisitlama-ve-tedbirler-genelgeler18.02.2021> tarihinde erişildi.

⁶ <https://www.google.com/amp/s/www.hurriyet.com.tr/amp/gundem/koronavirus-asisini-kimler-yaptiracak-saglik-bakanligi-asi-takvimi-belli-oldu-iste-covid-asisi-uygulanacak-grup-siralamasi-41714809>, 18.02.2021 tarihinde erişildi

bu uygulamaların benimsetilmesi sağlanmaktadır⁷. Bu salgın döneminde günlük yaşam da oldukça zorlaşmıştır. Toplu taşıma araçlarına binmek istemeyen insanlar, kendi arabalarıyla özellikle büyükşehirlerde trafiğin artmasına neden olmuşlardır. Özellikle yaşlılara uygulanan kısıtlamalar nedeniyle hayat onlar için daha da zorlaşmıştır. Örneğin yaşlıların, sadece birkaç saat dışarı çıkma izinleri olduğundan işlerini yapamadıkları, sağlık kontrolüne gidemedikleri ve aşı bile olmaya gittiklerinde polis tarafından sorgulandıkları medyaya yansımıştır. Bu salgınla, yaşların on yıllarla ifade edilen kalan ömürleri oldukça zorlu geçmektedir. Bu yüzden yaşlılarda psikolojik bozuklukların, ani sinir ataklarının yaşandığı ve bunların çeşitli kavgalara neden olduğu görülmektedir. Ayrıca bu salgın döneminde, Türkiye’de boşanmaların da arttığı yolundaki TÜİK⁸ verileri gazetelere yansımıştır⁹. Salgın sürecinde gazetelerin tirajları azalmıştır. Bu durum, insanların siyasal alanla ilgilenmek istemediklerini düşündürmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Aileler İçin Çocuklara Yardım Rehberi olarak oluşturulan, “Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlamlığımızı Korumak” isimli e-kitap yayınlanmıştır. Bu kitapta, çocukların ve ergenlerin, medya, sosyal medya ya da internet üzerinden, bu salgın hastalıkla ilgili haberleri izledikleri ve bu ortamdaki tartışmalara kulak misafiri oldukları, alınan önlemleri gözlemledikleri ve ev içindeki değişikliklere tanık oldukları yazılmıştır. Sonuçta çocuklar da yetişkinler gibi stres, endişe, korku, şaşkınlık ve üzüntü hissedebildikleri veya hastalanma riskleri az da olsa bile, bu durumun çocuklarda stres, kaygı ve hatta panik hali ortaya çıkarabildiği ifade edilmiştir¹⁰. Foucault’a göre biyo-politika hem yaşatmanın hem de ölüme bırakmanın politikasıdır. Kendi nüfusunu koruyan devlet, bir diğerini ölüme atmadan geri durmamaktadır. Devlet için önemli olan onun yaşamını sağlayacak bireylerin var olmasıdır. Nüfus hareketleri, salgın sırasında nüfus sayımını da etkilemiş ve sayımların çevrimiçi yapılmasına yol açmıştır¹¹. Devletin tahakküm mekanizmasını salgın sırasında daha etkili olarak kullandığı görülmektedir. Bu salgın sırasında şehirlerde daha çok sayıda emniyet gücünün görülmesi, bunun sonuçları arasındadır. İnternet ve cep telefonları vasıtasıyla gözetlenen insanlar, HES (Hayat Eve Sığar) uygulamasıyla son bir gün, son yedi gün ve son on dört gün içerisinde bir Koronavirüs taşıyıcısıyla temas edip, etmediği konusunda kontrol edilmeye başlanmıştır. Ayrıca bu uygulama ile HES kodu oluşturulmuş ve insanlar otobüslere dahi bu kodu, kartlarına işleyerek binmeye başlamışlardır. İşyerlerine, fabrikalara ve alışveriş merkezine bu kodla girilmeye başlanmıştır. Aynı uygulamada “İhbarda Bulun” butonuyla başkalarını ihbar etme mekanizması da oluşturulmuştur. Koronavirüs bulaşma riskini hesaplama butonuyla insanlar kendi kendilerini ihbar etme imkânı elde etmişlerdir. Uygulamadaki konum bilgisi sayesinde riskli bölgede olup olmadığı insanlara haber verilmekte ve aynı zamanda kişilerin konumları devlet kuruluşlarına iletilmektedir. “Yakınları” butonuyla eklenen yakınlar artık kişinin sağlık durumlarını görmekte ve konumlarını izleme imkânı elde etmektedirler. Aslında bu uygulamayla, teknolojinin insanların Bentham’ın panoptikonun içerisine dahil olma sürecini başlattığı görülmektedir. “Bizi biri gözetliyor” iddiası “birileri hepimizi gözetliyor” sürecine dönüştürülmüştür. Medya profesyonelleri için bu sınırlamalar, salgın sırasında geçersiz olmuştur. Çünkü medya profesyonelleri; insanları, haberleri ve olayları göstermekle yükümlü görevliler haline dönüşmüştür. Bu görevlerini belirli bir disiplin içerisinde yerine getirebilmeleri için biyo-iktidar aygıtı, onlara izin vermiş ve görevlerini yapmalarını sağlamıştır.

⁷ https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6/covid19-rapor_6_Part73.pdf, 18.02.2021 tarihinde erişildi.

⁸ Türkiye İstatistik Kurumu

⁹ <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/yasam-haberleri/pandemide-bosanmalar-artti>, 18.02.2021 tarihinde erişildi.

¹⁰ https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/21161548_brosur_cocuk_son.pdf, 18.02.2021 tarihinde erişildi.

¹¹ https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/census_covid19_digital-tr_1.pdf, 18.02.2021 tarihinde erişildi.

Sosyal izolasyonun en önemli tezahürü, çekirdek ailenin ön plana çıkması ve insanların kendi içerisine kapanmasıdır. İnsanlar, işyerlerine toplu taşıma araçları yerine otomobilleriyle gitmeye başlamışlar. Bu durum, ikinci el otomobil fiyatlarının aniden yükselmesine sebep olmuştur. Salgın sırasında bazı kısıtlamalar nedeniyle insanların kırsal alanlara taşınması, hafta sonlarını şehrin kalabalığından uzakta geçirmek için taşraya gitmesi patolojik bir kaçış olarak değerlendirilebilir. Bu kaçış, bireyin zihinsel sağlığını iyi gelmesinin ötesinde, aslında kendisini bir süreliğine toplumdan tecrit etmesinden ibarettir (Bewes, 2002, s. 137). Kapitalizmin meydana getirdiği, neoliberal süreçte daha fazla hissedilen “şeyleşme” olgusu kritik hale gelmeye başlamıştır. “Şeyleşme”, piyasa güdümlü, modernleşmekte olan çok kültürlü bir sürecin ya da ilişkinin genelleme yoluyla bir soyutlamaya dönüştürüldüğü ve böylece bir “şey/nesne” haline getirildiği anı anlatmaktadır. Marksist kültürde, işçilerin bir makine parçası haline indirgendikleri bir şey anlamına gelmektedir. Şehirleşme, yabancılaşma, nesneleştirme ve meta fetişizmi gibi insanların kendi aralarındaki belirli toplumsal ilişkilerin “şeyler arasında bir ilişki” gibi fantastik bir biçime büründüğü süreçlere sıkı sıkıya bağlıdır (Bewes, 2002, s. 24). Koronavirüs salgını sırasında bu durum daha açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. İnsan, artık nicel bir varlıktır. Hasta sayıları, virüs taramasından pozitif çıkanlar ve ölenler, “şeyleşme” sürecini bize açık bir şekilde anlatmaktadır. Kapitalizm’in küreselleşmiş ekonomi vasıtasıyla bizlere tek olanaklı dünya olduğunu dayatması ve salgınla mücadele etmede tek çare olması “şeyleşmiş bilinç biçimlerini” ortaya çıkmasındandır (Bewes, 2002, s. 28). Kapitalist toplumdaki güç ilişkileri artık şiddet ve baskıyla değil, yurttaşlık haklarının genişletilmesi ve yurttaşların düzenin saflarına katılmasından dolayıdır (Bewes, 2002, s. 30). Artık, mekanizma Althusser’in dediği gibi, baskıcı devlet aygıtlarından ziyade ideolojik devlet aygıtlarıyla yürütülmesinden ibarettir (Bewes, 2002, s. 30). Medyanın salgın sürecinde, vakaları sadece sayılarla, yani nicel olarak verdiği görülmektedir. Medyanın, Koronavirüse yakalananların, hasta olanların, iyileşenlerin, Koronavirüs testi yapılanların ve hayatını kaybeden insanların sayısını ekranlara defalarca yansıtarak bu insanların sadece bir sayı olarak ele alması dikkat çekicidir. Virüse yakalanma, hasta olma, kurtulma ve ölüm sayıları bir istatistiksel veri olarak bu alanlarda sıklıkla işlenmiştir. Bununla birlikte, artık insan maddileştirerek bir sayı haline dönüşmüştür. Virüse yakalananlar veya hayatını kaybedenler Ahmet, Mehmet, Ayşe, Zeynep gibi isimleriyle değil, birer sayı olarak belirtilmiştir. Aynı şekilde ülkedeki hastaların, aşılananların ve ikinci defa aşılananların da hep birer sayı olarak verildiği görülmektedir. Ayrıca 65 yaş üstü insanların ve 20 yaş altı gençlerin günün belirli saatlerinde evden dışarıya kısıtlı olarak çıkması uygulamalarında da nicel kategorileştirmeler yapılmıştır. Bu salgın boyunca medya, insanları nicel olarak tarif etmiş ve biyo-iktidarın insanları sayı olarak ele alıp, bu sayılar yoluyla vakaları ve sınırlamaları normalleştirmesi sürecinde bir aracı olarak vazife üstlenmiştir. Bununla birlikte medyanın, insanları birer sayı olarak gösterip, onların yüzlerini ve sıklıkla da isimlerini vermemesi de dikkat çekmiştir. Sonuç Koronavirüs salgını döneminde dünya, zorlu bir süreç yaşamıştır ve yaşamaktadır. Bu salgından önce, dünya sistemi nedeniyle insanlar yakınlaşmaya zorlanırken, bu dönemde tam tersi bir durum meydana gelmiştir. Bu salgın hastalık, insanların birbirinden ayrışmasını gerektirmiştir. Bu dönemde, insanlar evlerine çekilmişler ve yaşamlarını bu şekilde sürdürmüşlerdir. Bununla birlikte, bu dönemde sosyal izolasyon sorunu ortaya çıkmıştır.

Sosyal izolasyon, insanda psikolojik ve sosyolojik problemler ile fizyolojik rahatsızlıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Salgın döneminde çekirdek aile dönüştürülmüş ve bireysel aile yapısı ortaya çıkmıştır. Sosyal yaşam bütünüyle değişmiştir. İnsanlar teknolojik araçlara sınımlı ve sosyal yaşama bu şekilde devam ettirmeye başlamışlardır. Foucault’un da ifade ettiği gibi, medyanın biyo-politik ve biyo-iktidar oluşturmasında her zaman etkili olduğu ve

Kapitalizmin sürdürülmesinde salgın sürecinden istifade edildiği ortaya çıkmıştır. Bu mekanizma, tüm nüfusu kontrol etmek için birçok yöntemi geliştirmek ve uygulamak şeklinde gerçekleştirilmiştir. Disiplinin keşfi ve düzenlemenin keşfiyle bir biyo-siyasetin mükemmelleştirilmesi mümkün hale gelmiştir. Böylece toplumun kontrolü daha mühim bir hale gelmiş ve toplum bu mekanizmalarla birlikte daha kolay yönetilebilir olmuştur. Biyo-iktidar toplumu idare etmede yeni bir teknik olarak ortaya çıkmıştır. Bu mekanizma, devletin sağlık hizmetlerine dek uzanan, sosyal yaşamın tümüyle idaresi amacıyla oluşturulan teknik ve taktik usullerin bir bütünü olarak oluşturulmuştur. İnsanların beyinlerinin hissetmesine olanak vermeden, yeni düşünce kalıplarının sokulması ve bunların zamanla normalleştirilmesi ile bunların sağlamaştırılması hedeflenmektedir. Günümüzdeki salgın sırasında devletler, iktidar mekanizmaları yoluyla Koronavirüs salgınına kontrol etmek istemişlerdir. Türkiye’de alınan önlemler insanların daha çok izole edilmesine yol açmıştır. Ayrıca; kapatılan dükkanlar, lokantalarındaki kısıtlamalar, gece ve hafta sonları uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları toplumu olumsuz şekilde etkilemiştir. Ülkemizde ayrıca ücretsiz izin uygulamalarıyla insanlar için bir nevi işten çıkarma uygulaması yapılmış ve özellikle gıda fiyatlarında önemli artışlar meydana gelmiştir. İnsanların bu dönemde sosyal medyaya ve elektronik medyaya sarıldıkları görülmüştür. Biyo-iktidarın bu dönemde medyayı etkin bir biçimde kullanması ve felaket haberciliği veya kriz haberciliğinin önemli örnekleri medyada yer almıştır. Ayrıca bu dönemde, insanların salgın kısıtlamalarına uymaları için medyanın bir duyuru aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. Biyo-iktidar mekanizmalarının salgın sürecinde medya aracılığıyla normalleştirilmesi dikkat çekmektedir. Özellikle cep telefonu uygulamalarıyla insanlar, biyo-iktidar tarafından kuşatılmış ve insanlar daha rahat izlenilmeye ve takip edilmeye başlanmıştır. Medyanın insanları nicel, yani sadece birer sayı olarak görmesi ile biyo-iktidar mekanizması, insanı canlı bir hayvan olarak görmeye başlamıştır. Salgın süresince, sosyal medya ve uzaktan eğitim önemli hale gelmiştir. Bu dönemde göç etme ve göç edememe ile gitme ve gidememe halleri insanları fazlasıyla etkilemiş ve insanlar aylarca yakınlarını görememişlerdir. Salgın döneminde sağlığın ne denli önemli olduğu anlaşılmıştır. Gelecekte insanların ve ülkelerin sağlığın korunmasıyla ilgili kararlar alacağı düşünülmektedir. Bundan sonraki süreçte de Koronavirüs salgınının ikinci ve hatta üçüncü safhasının yaşanacağı söylenmektedir. Salgın sırasında ve sonrasında yaşananların etkilerinin, gelecek aylarda ve yıllarda da karşımıza çıkacağı ve bundan dolayı da bu sürecin daha ayrıntılı olarak değerlendirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

- Agamben, G. (2020). “Covid-19 Tartışmalarına Ait Yazılar” İçinde, Çivisi Çıkan Dünya, Der. Erkan Ünal, İstanbul: Runik.
- Bewes, T. (2020). Şeyleşme, Çev.: Deniz Soysal, İstanbul: Metis.
- Bauman, Z. (2017). Akışkan Modernite, İstanbul: Ayrıntı.
- Bauman, Z. (2018-1). Akışkan Hayat, İstanbul: Ayrıntı.
- Bauman, Z. (2018-2). Retopya, İstanbul: Sel.
- Çelik, H. (1998). Dil ve Yeni Medya, İstanbul: Doğu.
- Demetri, F. (2020). “Biopolitics and Coronavirus, or Don’t Forget Foucault”, <https://www.nakedpunch.com/articles/306>, 21.032020, 22.07.2020 tarihinde erişildi.
- Foucault, M. (2002.) Toplumunu Savunmak Gerekir, İstanbul: YKY.
- Foucault, M. (2011). Özne ve İktidar, İstanbul: Ayrıntı.
- Foucault, M. (2012). İktidarın Gözü, İstanbul: Ayrıntı.

- Foucault, M. (2013) *Kelimeler ve Şeyler*, Ankara: İmge.
- Foucault, M. (2015). *Cinselliğin Tarihi*, İstanbul: Ayrıntı.
- Foucault, M. (2015). *Hapishanelerin Doğuşu*, Ankara: İmge.
- Gramsci, A. (2004). "Concept of Hegemony". [https:// www.theory.org.uk/ctr-gram.htm](https://www.theory.org.uk/ctr-gram.htm), 18.03.2004 tarihinde erişildi.
- Neuman, W. R. (2018). *Dijital Fark*, İstanbul: The Kitap.
- Topuzkanamış, E. (2019). "Foucault'nun Düşüncesinde Hukuk ve İktidar", D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s. 1833-1850, <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/ENGİN-TOPUZKANAMIS.pdf>, 12.01.2021 tarihinde erişildi.
- Traverso, E. (2013). "Biyoiktidar: Michel Foucault'nun ve Giorgio Agamben'in Tarih Yazımsal Kullanımları", İçinde, Savaş Alanı Olarak Tarih: 20. Yüzyılın Zorbalıklarını Yorumlamak, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Žižek, S. (2020). *Kendini Tutamayan Boşluk*, İstanbul: Metis
- Žižek, S. (2020). "Gözetlemek Cezalandırmak mı? Evet, Lütfen!", İçinde, Çivisi Çıkan Dünya, Der. Erkan Ünal, İstanbul: Runik.

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Social Isolation and Media During The Coronavirus Pandemic

The Coronavirus pandemic that has occurred worldwide since the first months of 2020 has led to the deaths of hundreds of thousands of people. Before the Coronavirus period, people were forced to converge, while during this period they began to diverge from each other. In this article, we examined the issue of social isolation, which is the result of being unable to migrate and stay in place, as opposed to human mobility, and focused on television and social media. This study was prepared with Michele Foucault's point of view and based on the claim that powers were given the opportunity to rule over bodies and populations in the light of the concept of bio-power between life and death during the epidemic. The aim of this article is to explain the control practices in today's mechanisms of capitalism in the social isolation processes that began with the Coronavirus pandemic and to try to understand the effect of the media on this process. It was aimed to understand these power and power relations through the news in the media.

Today, the dominant neoliberal structure contributes to the formation of the biopower field. Foucault's biopower is seen as a series of events ranging from the theoretical to the concrete practices that form the basis of a new relationship between nation states and the biological element of human life. Most of the states faced with the coronavirus pandemic have implemented drastic population and health measures to prevent the spread of the virus, while taking action to prevent the number of deaths from the epidemic from increasing. Such biopolicies remind us of the design of population management methods aimed at enhancing Foucault's existing powers. During pandemic it has increased the effect of bio-power fields in Turkey. It is noteworthy that all kinds of statements and declarations of the government are at the top of the agenda and discussions are made in line with these statements. It is seen that the rulers use the media to make intensive efforts to explain this epidemic and use the media effectively. Important examples of biopower's effective use of the media during the epidemic and disaster reporting or crisis reporting were featured in the media. It also appears that during this period, the media was used as an announcement tool for people to comply with epidemic

restrictions. During the pandemic process, it is seen that the media gave the cases only in numbers, that is, quantitatively. It is noteworthy that the media has repeatedly reflected the number of people caught in the coronavirus, those who are sick, those who have recovered, those who have been tested for the coronavirus and those who have lost their lives on the screens and addressing these people as just a number. The media that Foucault refers to has always been effective in creating bio-political and bio-power and has benefited from the pandemic process in perpetuating capitalism.

